

UTJECAJ PROJEKTA „SAFER INTERNET CENTRE CROATIA: MAKING INTERNET A GOOD AND SAFE PLACE“ SA SVOJIM PROJEKTNIM AKTIVNOSTIMA NA SIGURNIJI INTERNET

CENTAR ZA PODUZETNIŠTVO OSIJEK
J.J.Strossmayera 341
31000 Osijek

Naručitelj: CENTAR ZA NESTALU I ZLOSTAVLJANU
DJECU
J.J.Strossmayera 1/I,31000 Osijek

VELJAČA 2022.

Analizu izradio:

Milan Peterka, univ.spec.oec.

CENTAR ZA PODUZETNIŠTVO OSIJEK
J.J.Strossmayera 341
31000 Osijek

Sadržaj

1. Uvod.....	5
2. Analiza trenutnog stanja	6
3. Potreba za alatima za prevenciju i suzbijanje vršnjačkog nasilja	9
4. Predstavljanje rezultata postojećih alata za prevenciju i suzbijanje vršnjačkog nasilja u svijetu 10	
5. Statistika vršnjačkog nasilja u Republici Hrvatskoj	11
6. Preventivna i specifična zdravstvena zaštita školske djece, mladih i redovitih studenata Hrvatske u brojkama	14
7. Analiza.....	16
7.1. Istraživanja o vršnjačkom nasilju provedena u Hrvatskoj.....	16
7.2. Pretpostavke	18
7.3. Procjena prevalencije cybercida mladih u Hrvatskoj.....	20
7.4. Monetizacija slobodnog vremena	21
7.5. Vremenski horizont.....	22
7.6. Diskontna stopa	23
7.7. Projekcija vrijednosti statističkog života (VSL)	24
8. Monetizacija vršnjačkog nasilja	25
9. Analiza troškova i koristi projekta	26
10. Zaključak	27

Popis tablica:

Tablica 1: Prijavljena kaznena dijela u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2018. do 2020. godine	11
Tablica 2: Učestalost vršnjačkog zlostavljanja u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2015. do 2020. godine	11
Tablica 3: Broj inicijalnih dojava vršnjačkog nasilja prema izvoru u RH.....	12
Tablica 4: Broj posjeta savjetovalištim učenika osnovnih i srednjih škola, studenata i njihovih obitelji.....	14
Tablica 5: Doktori medicine u službama školske medicine u zavodima za javno zdravstvo, broj djece u osnovnim i srednjim školama, broj djece po timu u 2020. godini.....	15
Tablica 6: Izvadak iz cjenika zdravstvenih usluga	15
Tablica 7: Udio djece u četiri kategorije uključenosti u vršnjačko nasilje u Republici Hrvatskoj	16
Tablica 8: Iskustva mladih sa nasiljem na internetu	16
Tablica 9: Iskustva počinjenja nasilja putem interneta	17
Tablica 10: Gdje bi mlada osoba da je žrtva nasilja na Internetu potražila pomoć	17
Tablica 11: Broj prijavljenih slučajeva vršnjačkog nasilja i broj posjeta savjetovališta učenika i studenata (apsolutne i rangirane vrijednosti).....	18
Tablica 12: Rezultati analize utjecaja broja prijavljenog vršnjačkog nasilja na broj pregleda od strane liječnika.....	19
Tablica 13: Procjena broja stanovnika dobi od 0 do 25 godina u Hrvatskoj sredinom godine	20
Tablica 14: Broj samoubojstava mladih u Hrvatskoj	20
Tablica 15: Prevalencija samoubojstava kod mladih u dobi od 0 do 25 godina	20
Tablica 16: Procjena stopa prevalencije suicida prema statusu doživljavanja cyberbullinga	21
Tablica 17: Godišnje amortizacijske stope za pojedine skupine dugotrajne imovine prema amortizacijskom vijeku za svrhe oporezivanja	22
Tablica 18: Izračun Vrijednosti statističkog života (VSL).....	24
Tablica 19: Procjena izbjegnutih troškova nastalih vršnjačkim nasiljem djelovanjem projekta	25
Tablica 20: Projekcija analize troškova i koristi projekta	26

Popis slika:

Slika 1: Prevalencija vršnjačkog nasilja u Australiji godišnje.....	6
Slika 2: Učinak cyberbullinga.....	7
Slika 3: Mapa korespondencije između profila licem u lice zlostavljanja i cyberbullyinga	8
Slika 4: Koliko ste spremni mjesečno plaćati uslugu koja bi mogla smanjiti štetu od internetskog nasilja vašim ukućanima	9
Slika 5: Trend nasilja putem SMS poruka, društvenih mreža i interneta.....	12
Slika 6: Struktura izvora inicijalnih dojava vršnjačkog nasilja	13
Slika 7: Veza između prijavljenih slučajeva zlostavljanja i liječničkih pregleda.....	19

Popis kratica:

AUD	Australski dolar
CBA	Cost-benefit analiza
CEA	Cost-effectiveness analysis
CNZD	Centar za nestalu i zlostavljanu djecu
DZS	Državni zavod za statistiku
EK	Ekonomska komisija
GBP	Great Britain Pound
HLK	Hrvatska liječnička komora
HRK	Hrvatska valuta kuna
NZD	Novozelandski dolar
QALY	quality-adjusted life-year
RH	Republika Hrvatska
ROI	Return on investment
USD	Američki dolar
VSL	value of a statistical life
WTP	willing to pay

1. Uvod

Projekt „Safer Internet Centre Croatia: Making Internet a good and safe place“ (2020-HR-IA-0051) sufinanciran je od strane Europske unije u okviru programa Department C – Connecting Europe Facility. Projekt se provodi pod pokroviteljstvom Innovation and Networks Agency (INEA) na temelju ovlasti delegirane od strane Europske komisije. Koordinator projekta je Centar za nestalu i zlostavljaju djecu, a partneri na projektu su A1 Hrvatska d.o.o., Nastavni zavod za javno zdravstvo Primorsko – goranske županije i Dom zdravlja Osječko – baranjske županije. Projekt traje 13 mjeseci (1. siječanj 2021. – 28. veljače 2022.)

Naziv projekta	Safer Internet Centre Croatia: Making Internet a good and safe place“ (2020-HR-IA-0051)
Ugovorno tijelo	Europska komisija, INEA u trenutku potpisivanja, HADEA tokom provedbe (također sufinanciran od strane Ureda za udruge Vlade RH)
Razdoblje trajanja projekta	1.1.2021. – 28.2.2022.
Područje provedbe projekta	Republika Hrvatska
Partneri	Nastavni zavod za javno zdravstvo Primorsko – goranske županije, A1 Hrvatska d.o.o., Dom zdravlja Osječko – baranjske županije
Vrijednost projekta	326.474,72 €

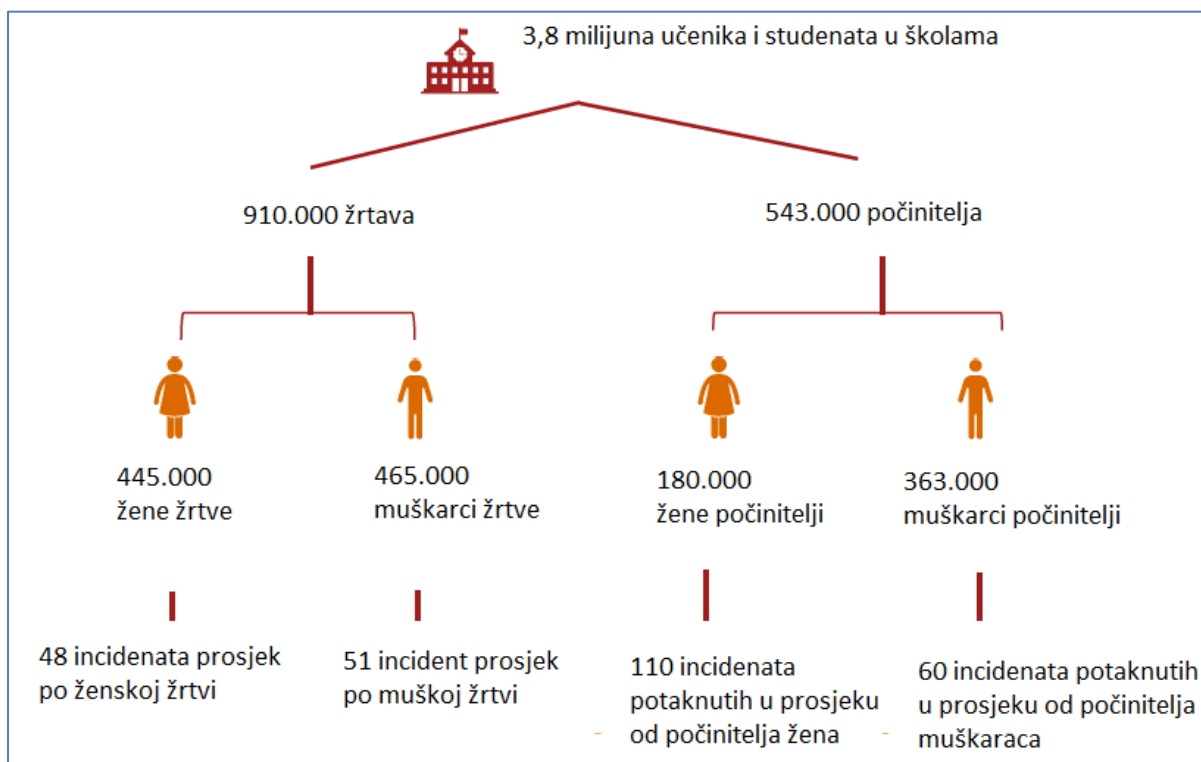
Cilj projekta je održati i unaprijediti rad Centra za sigurniji Internet, održati i unaprijediti Hotline servis za prijavu štetnog sadržaja na internetu te održati i unaprijediti Helpline servis za djecu i roditelje kako bi mogli prijaviti štetan sadržaja i dobiti stručnu pomoć. Navedene usluge su besplatne za korisnike. Ostvarenje cilja projekta postići će se interdisciplinarnom i međusektorskom suradnjom koordinatora projekta i projektnih partnera kroz provedbu projektom predviđenih aktivnosti.

2. Analiza trenutnog stanja

Svjetska zdravstvena organizacija (World Health Organization, 2002.) nasilje definira kao namjerno korištenje fizičke snage i moći prijetnjom ili akcijom prema samome sebi, prema drugoj osobi, prema grupi ljudi ili čitavoj zajednici, što može rezultirati ili rezultira ozljedom, smrću, psihičkim posljedicama, smetnjama u razvoju ili deprivacijom. Nasilje je složena, individualna i društvena pojava koja je prisutna u svim područjima ljudskog djelovanja. Događa se na osobnoj razini (npr. samoozljeđivanje), na razini međuljudskih odnosa (npr. vršnjačko nasilje, obiteljsko nasilje) i na razini kolektiva, odnosno zajednice (npr. ekonomska deprivacija). Izloženost bilo kojem obliku nasilja ugrožava socijalni, emocionalni i kognitivni razvoj djece te nepovoljno djeluje na mogućnost uživanja mnogobrojnih ljudskih prava.

Procjenjuje se da od 3,8 milijuna učenika i studenata u školama i na fakultetima diljem Australije svake godine 910.000 učenika i studenata bude žrtva zlostavljanja od strane oko 543.000 počinitelja nasilja. To znači da godišnje u Australiji u obrazovnom sustavu bude oko 45 milijuna incidenata.

Slika 1: Prevalencija vršnjačkog nasilja u Australiji godišnje

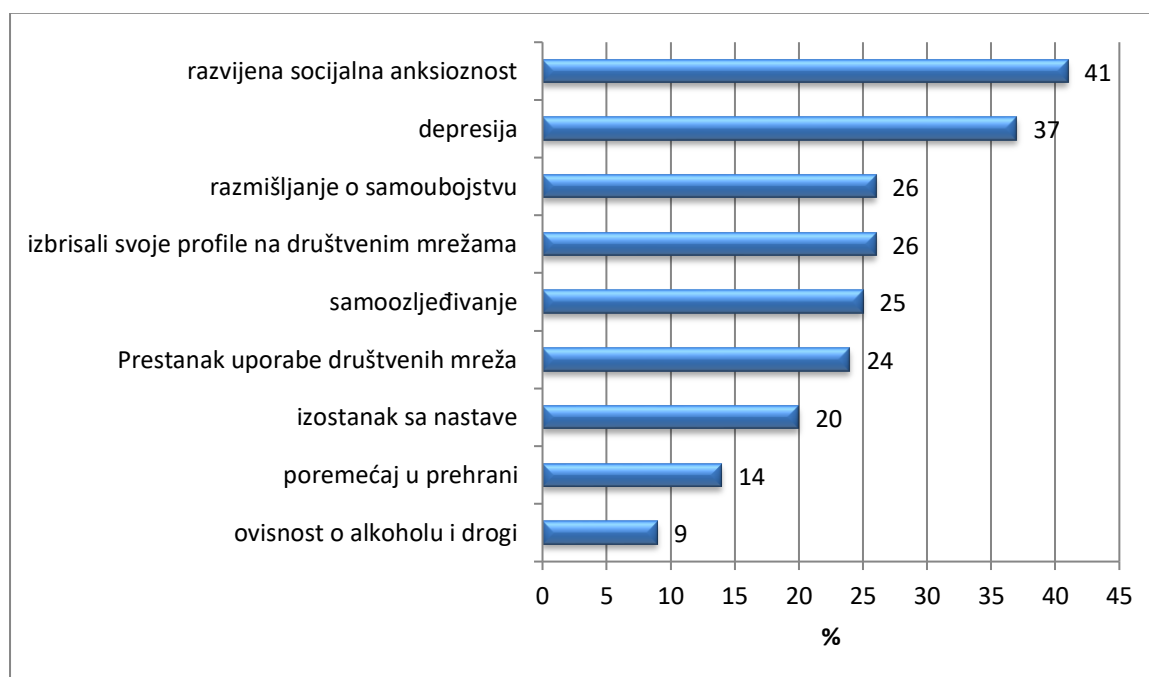

Izvor: Alannah and Madeline Foundation - The economic cost of bullying in Australian schools; March 2018

Uz poguban utjecaj na kvalitetu života i razvoj pojedinaca i zajednica (npr. obitelji, razreda), nasilje uzrokuje i značajne financijske štete jer dovodi do niza izdataka u zdravstvu, socijalnoj zaštiti i pravosuđu. Fang i sur. (2012.) utvrdili su da troškovi SAD-a po djetetu – žrtvi nasilja iznose od 98.000,00 do 210.000,00 dolara. Uz to, izloženost nasilju otežava ili onemogućuje produktivno i uspješno obavljanje niza aktivnosti, što dovodi do nemjerljivih indirektnih troškova, usporavanja ekonomskog razvoja društva, socijalne neravnopravnosti i drugih nepovoljnih posljedica (Butchart i sur., 2008.). „Žrtve nasilja najčešće bivaju izolirane te se bore s problemima kao što su otuđenost,

depresija i nedostatak socijalne kompetencije, što znatno otežava ili potpuno onemogućuje bilo kakav daljnji socijalni kontakt, a dovodi do nemogućnosti nošenja s dnevnim teškoćama, gubitka povjerenja u sebe, samopoštovanja, opće depriviranosti, nemogućnosti skladnoga i kvalitetnoga osobnog rasta i razvoja, a samim time i nemogućnosti kvalitetnog življenja i žrtve i njezine obitelji, partnera i djece. Ovo predstavlja posebno složen problem jer se tako posljedice nasilja prenose ne samo na ostale članove obitelji, nego i na sljedeće generacije“

Slika 2: Učinak cyberbullinga

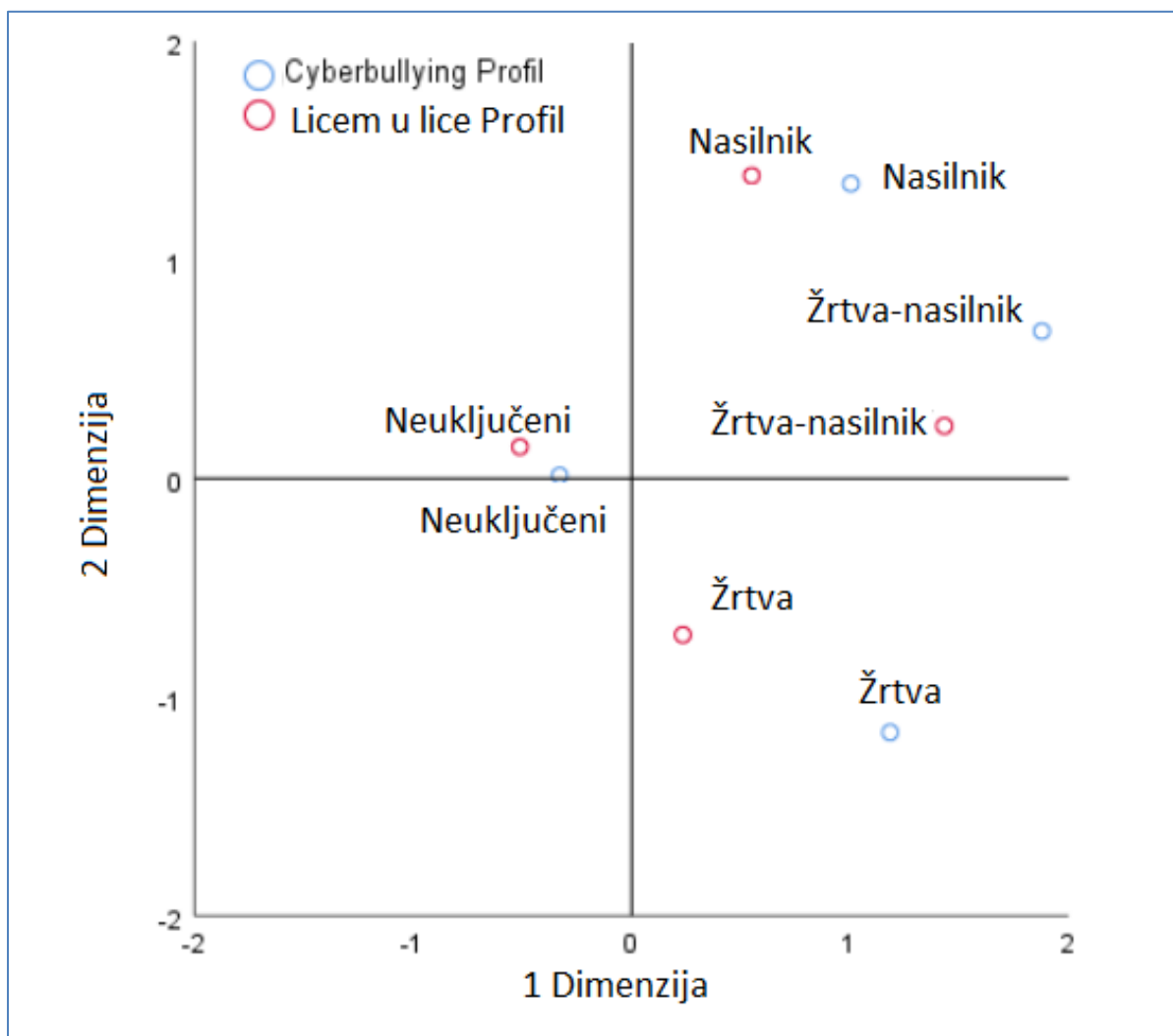
Izvor: www.broadbandsearch.net/blog/cyber-bullying-statistics

Među djecom i mladima je sve prisutnije elektroničko nasilje i zlostavljanje posredovano suvremenim tehnologijama, prije svega internetom i mobitelom (eng. cyberbullying). Ono uključuje višekratno slanje poruka internetom ili mobitelom koje ima za cilj povrijediti, uznemiriti ili na bilo koji način oštetiti pojedinca koji se ne može zaštititi od takvih postupaka. Podrazumijeva: poticanje grupne mržnje, napade na privatnost, uznemiravanje, uhođenje, vrijeđanje, nesavjestan pristup štetnim sadržajima te širenje nasilnih i uvredljivih komentara. Omogućuje veći stupanj invazivnosti, veću publiku te anonimnost nasilnika. Veći je raspon varijabiliteta virtualnog nasilja u odnosu na klasično nasilje. Kod virtualnog nasilja postoji snaga pisane riječi te je udaljenost veća (što zajedno s anonimnosti nasilnika olakšava čin nasilja, povećava stupanj izloženosti nasilju i intenzitet povrede). Međutim, manji je postotak žrtava cyberbullinga u odnosu na klasično zlostavljanje jer one se često ne izjašnjavaju tako uslijed nedovoljno iskrenih iskaza. Zbog toga su frekvencije žrtava virtualnog zlostavljanja nepouzdana.

Na temelju istraživanja koje je provedeno na velikom uzorku (N = 2.083) mladih dobi od 10 do 17 godina u Španjolskoj (Galicija) može se donijeti zaključak o profilu zlostavljanih osoba i zlostavljača zlostavljanjem lice u lice i cyberbullingom.

Rezultati su predstavljeni pomoću modela analize korespondencije.

Slika 3: Mapa korespondencije između profila licem u lice zlostavljanja i cyberbullyinga

Izvor: MDPI - Bullying, Cyberbullying and the Overlap: What Does Age Have to Do with It? ; https://mdpi-res.com/d_attachment/sustainability/sustainability

Položaji u koordinatnom sustavu pokazuju koji profili su međusobno povezani i korespondiraju. Nasilnici obje vrste nasilja kao i kombinacija u istoj osobi žrtve i nasilnika su u prvom kvadrantu koordinatnog sustava. Osobe koje nisu uključene u zlostavljanja nalaze se u drugom kvadrantu a žrtve u četvrtom. Najveća je razlika između profila nasilnika i neuključenih. Nasilnik zlostavljanja licem u lice više se razlikuje od svoje žrtve u odnosu na nasilnika u cyberbullingu.

Odnos između profila uključenosti u licem u lice nasilju i cyberbullying bio je statistički značajan ($\chi^2 = 570,776$; $p < 0,001$).

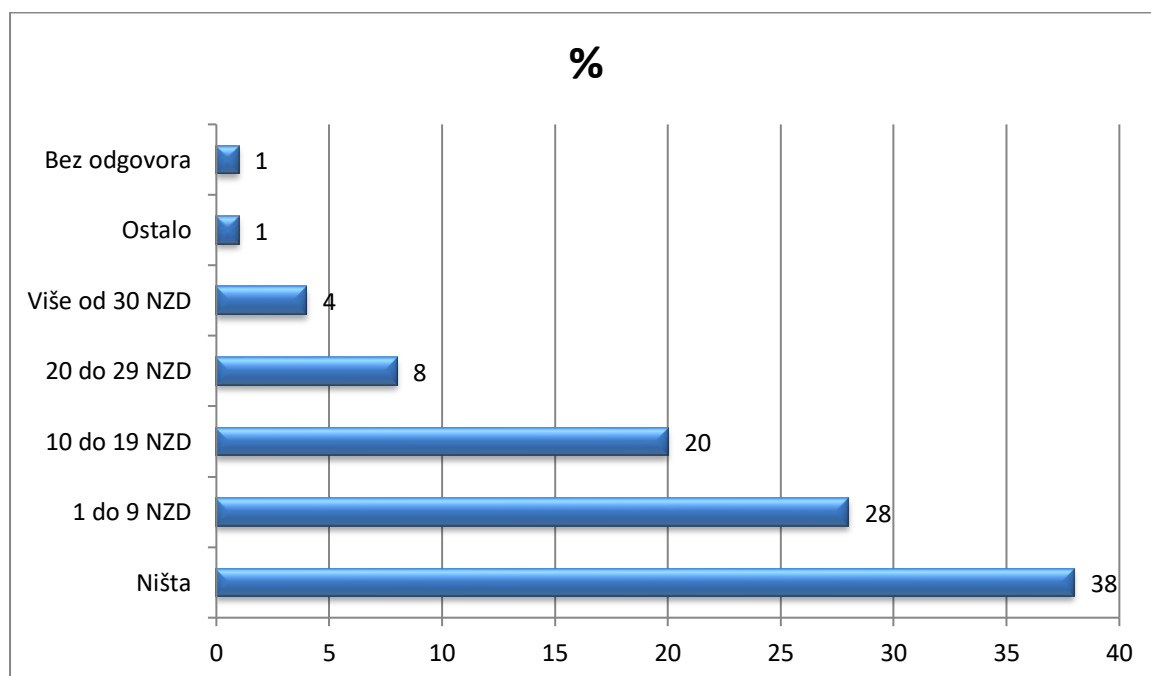
S obzirom na raznovrsne razorne posljedice nasilja, njegova je prevencija zakonski, etički i ekonomski imperativ.

3. Potreba za alatima za prevenciju i suzbijanje vršnjačkog nasilja

U stručnoj literaturi ne postoji konsenzus u pogledu procjene troškova cyberbullinga.

Dokazi s Novog Zelanda upućuju na određenu spremnost na plaćanje troškova za prevenciju i suzbijanje cyberbullinga. UMR izvješćuje o mjesečnoj spremnosti plaćanja kako bi se smanjila mogućnost nastanka štete korištenjem komunikacijskih tehnologija.

Slika 4: Koliko ste spremni mjesečno plaćati uslugu koja bi mogla smanjiti štetu od internetskog nasilja vašim ukućanima

Izvor: UMR (2018.)

Medijan vrijednost WTP na suzbijanje cyberbullinga iznosi 3,86 NZD mjesečno (oko 47 NZD godišnje). Uočava se da je svega 60% anketiranih spremno plaćati uslugu koja bi mogla smanjiti štetu od internetskog nasilja članovima obitelji.

Jedno istraživanje provedeno u proljeće 2010. godine u Švedskoj došlo je do prosječne granične vrijednosti WTP od 0,66 do 0,95 € za svaku smanjenu žrtvu zlostavljanja.

4. Predstavljanje rezultata postojećih alata za prevenciju i suzbijanje vršnjačkog nasilja u svijetu

Brojni su programi za prevenciju i suzbijanje vršnjačkog nasilja u školama. Međutim, nedostaju znanstveni radovi procjene uspješnosti tih programa.

U nastavku ćemo prezentirati nekoliko studija koje ocjenjuju intervenciju protiv zlostavljanja iz ekonomske perspektive

Nedavno su australski istraživači procijenili povrat ulaganja u provedbi projekta „Friendly Schools Friendly Family“ (FSFF) koji je generirao pozitivan povrat (ROI) u rasponu od 1,56 AUD – 2,22 AUD, što prezentira da ukupne ekonomske koristi premašuju ukupne troškove kroz provedbu FSFF-a.¹

Model (KiV-a) prati 200 hipotetskih učenika trećeg razreda, koji traje četiri godine do kraja osnovne škole. Dokazi o učincima i troškovima preuzeti su iz prethodnih evaluacija u Finskoj i Wales-u. Uz pretpostavku da je program primijenjen samo na učenike koji su zlostavljani valorizirani su kratkoročni učinci koji su vezani uz odsutnost iz škole, depresiju, samoozljeđivanje i samoubojstvo. Troškovi provedbe programa vezani su uz lokalnu vlasti ili same škole. U cijenu su također uključene konzultacije liječnika opće prakse i izostanak roditelja sa posla. Neto povećani troškovi iznose 4.658 GBP za 4-godišnji program ili 23,39 GBP po učeniku. Konzervativni ROI iznosi 1,58 GBP za svaku uloženu funtu. Ovo je kratkoročni ROI ne uključuje dugoročne koristi kao što su postignuto više obrazovanje osoba koji koje tijekom školovanja nisu doživjeli zlostavljanje, a koje dovode do povećanja potencijalne zarade u kasnijem životu. Kada se uračuna gubitak zarade za one koji su bili zlostavljani, ROI se povećava na vrijednost između 3,97 i 16,79 po uloženoj funti.²

Program KiV a testiran je u usporedbi sa „status quo“ (uobičajeni tretman) u švedskom osnovnoškolskom okruženju. Kao alat u procjeni je korištena CEA analiza. Troškovi programa mjereni su u švedskim krunama i eurima, a koristi su mjerene uporabom dviju različitih metrika:

1. broj godina bez žrtava i
2. broj godina života prilagođenih kvaliteti (QALY)

Analiza osnovnog slučaja pokazala je da KiV-a dovodi do povećanog troška od 829 € za dobitak od 0,47 godina bez žrtava po učeniku.

Trošak po QALY-u iznosi 13.823 €, to je vrijednost koja se može smatrati isplativom s obzirom da je niža od uobičajeno prihvaćene vrijednosti praga u švedskoj zdravstvenoj politici od 50.000 €.

¹ National Mental Health Commission, 2019 - Bullying in Australia: Prevalence, health outcomes, cost outcomes, and economic evaluation of bullying prevention – School of Public Health and Social Work Faculty of Health - Queensland University of Technology 2020.

² Amber Povey; Correspondence to: Gerrard Abi-Aad; Operational Research Return on Investment for public health interventions: social isolation, sexual health, health visiting; 2018. mental health and NHS Health Checks

5. Statistika vršnjačkog nasilja u Republici Hrvatskoj

Kaznena djela počinjena putem komunikacijske tehnologije u statističkim izvještajima policije počela su se pratiti 2018. godine

Tablica 1: Prijavljena kaznena djela u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2018. do 2020. godine

Oblik kaznenog djela	2018.	2019.	2020.	Indeks 4/3
1	2	3	4	5
Ukupno kaznena djela	51.287	55.994	53.082	103,5
Ukupno kaznena djela korištenjem komunikacijskih tehnologija	362	410	616	170,2
Društvene mreže	188	131	196	104,3
Aplikacije za razmjenu digitalnih sadržaja	46	48	113	245,7
Elektronička pošta	0	38	22	-
Mrežne usluge	35	71	138	394,3
DARKNET	4	1	0	0,0
Mobilni telefon SMS i MMS	89	121	147	165,2
Udio KD korištenjem komunikacijskih tehnologija (%)	0,71	0,73	1,16	164,4

Izvor: MUP RH - Statistički pregled 2018., 2019. i 2020.

Iako svojim brojem ostala kaznena djela nadmašuju kaznena djela nastala korištenjem komunikacijske tehnologije, dinamika rasta ukazuje na njihov važnost. Policijska iskustva su pokazala kako su cyberbullyingu nažalost najčešće izloženi oni najmlađi.

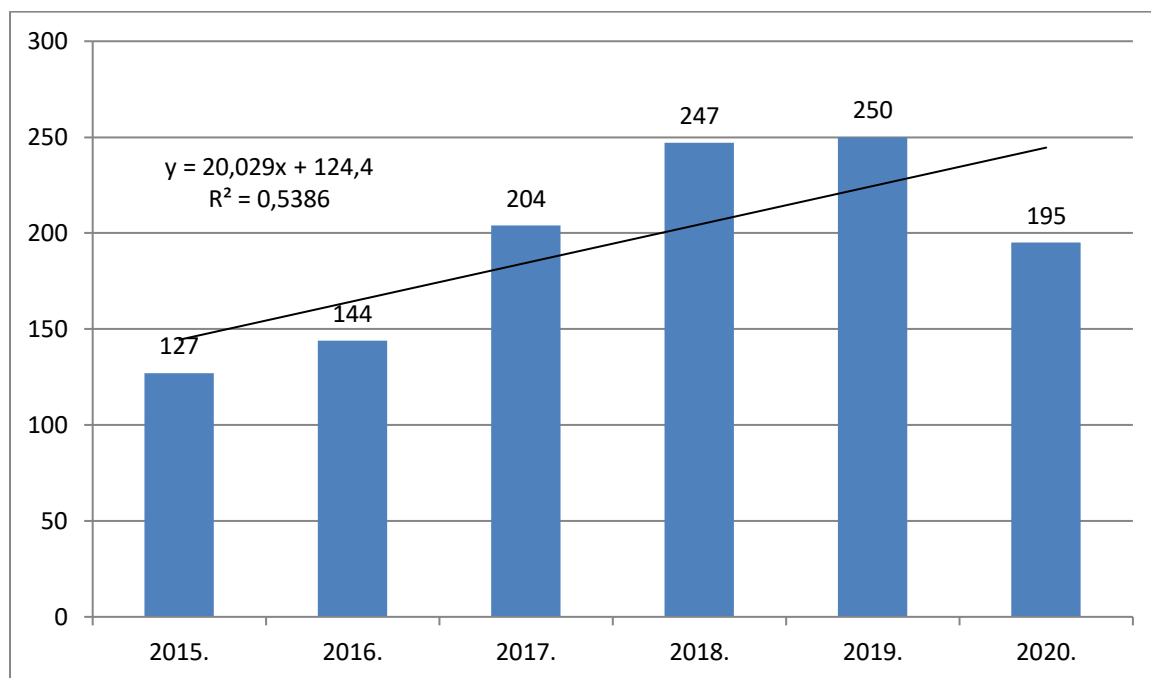
Zato ne čudi da se podaci nasilja putem SMS poruka, društvenih mreža i interneta prate u sklopu učestalosti vršnjačkog nasilja putem statističkih izvještaja Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku prate od 2015. godine.

Tablica 2: Učestalost vršnjačkog zlostavljanja u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2015. do 2020. godine

Oblik	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
fizičko nasilje	528	543	498	552	538	350
verbalno nasilje	310	232	201	391	314	262
fizičko i verbalno nasilje	719	644	608	640	630	432
nasilje s tjelesnim ozljedama	244	172	217			
psihičko nasilje s osobnim prijetnjama	70	64	84			
nasilje putem SMS poruka, društvenih mreža i interneta	127	144	204	247	250	195
fizički napad na osoblje škole	17	11	16	13	9	6
seksualno uznemiravanje	28	39	54	51	48	44
dovođenje u opasnost (pr. petarde)	42	29	21	27	33	28
nepozvoljeno fotografiranje	10	18	24			

Izvor: RH - MINISTARSTVO ZA DEMOGRAFIJU, OBITELJ, MLADE I SOCIJALNU POLITIKU: Godišnja statistička izvješća o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoj

Slika 5: Trend nasilja putem SMS poruka, društvenih mreža i interneta

Ako trend nasilja putem SMS poruka, društvenih mreža i interneta promatramo kao linearni, onda se može kazati da se u promatrani šest godina broj prijavljenog zlostavljanja na ovaj način u prosjeku godišnje povećavao za 20 zlostavljanja.

To bi bio pozitivan trend u slučaju da je to razlog povećane svijesti o opasnosti zlostavljanja putem SMS poruka, društvenih mreža i interneta, a negativno ako je razlog povećano nasilje.

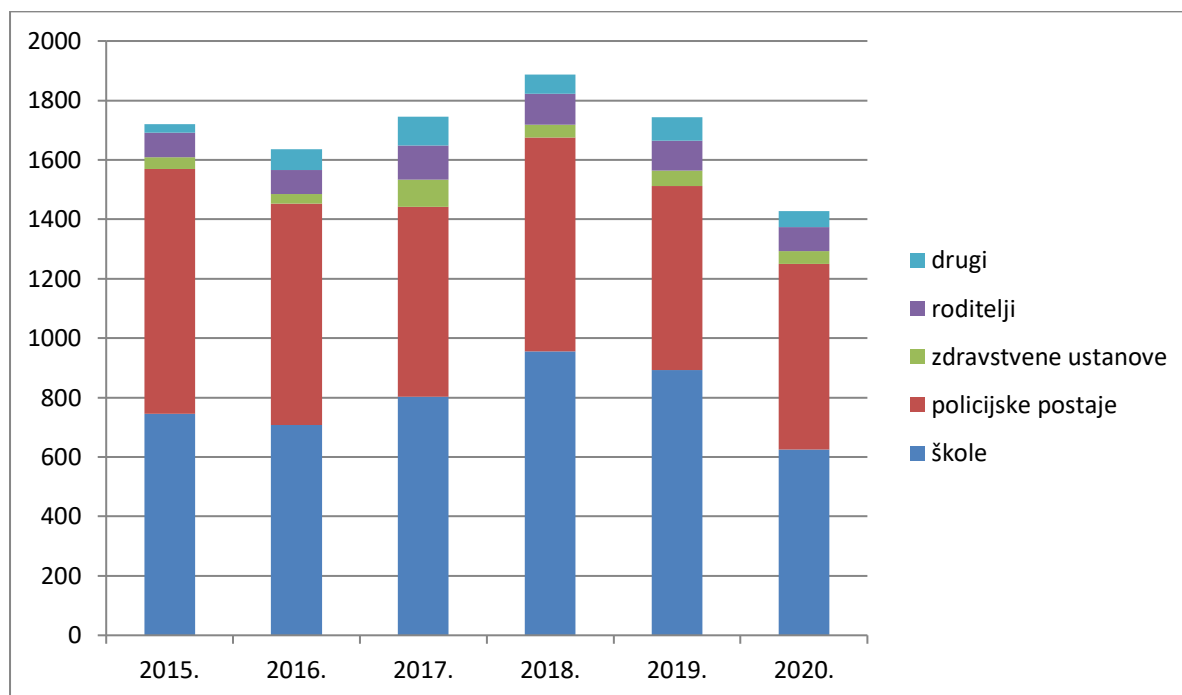
Zato treba analizirati i inicijalnu dojavu vršnjačkog nasilja prema izvorima.

Tablica 3: Broj inicijalnih dojava vršnjačkog nasilja prema izvoru u RH

Izvor	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
škole	745	708	803	955	893	625
policijske postaje	825	744	639	721	619	624
zdravstvene ustanove	39	33	91	42	52	44
roditelji	83	81	115	105	100	80
drugi	29	69	98	64	79	54
Ukupno	1.721	1.635	1.746	1.887	1.743	1.427

Izvor: RH - MINISTARSTVO ZA DEMOGRAFIJU, OBITELJ, MLADE I SOCIJALNU POLITIKU: Godišnja statistička izvješća o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoj

Slika 6: Struktura izvora inicijalnih dojava vršnjačkog nasilja

U 2020. godini 88% dojava o vršnjačkom nasilju došao je iz policije i škole. Ova dva izvora podjednako su sudjelovala u suzbijanju zlostavljanja. Kad se statistika iz 2020. godine usporedi sa ranijim godinama uočava se pad dojava iz policijskih postaja a porast drugih izvora i roditelja.

6. Preventivna i specifična zdravstvena zaštita školske djece, mladih i redovitih studenata Hrvatske u brojkama

Preventivnu i specifičnu zdravstvenu zaštitu školske djece, mladih i redovitih studenata u Hrvatskoj u skladu s Planom i programom mjera zdravstvene zaštite iz obveznog zdravstvenog osiguranja provode službe za školsku i sveučilišnu medicinu Zavoda za javno zdravstvo (ZZJZ).

Savjetovanišni rad i zdravstveni odgoj specifični su dijelovi programa preventivne zdravstvene zaštite učenika kojima se posvećuje osobita pozornost. Savjetovanišni rad u službi školske medicine odvija se u svrhu pomoći i rješavanja temeljnih problema s kojima se susreću djeca, njihovi roditelji ili skrbnici, učitelji i nastavnici.

U savjetovaništima za djecu i mladež pri službama za školsku medicinu djeca su i roditelji u osnovnoj školi najviše tražili pomoć zbog problema koje donose kronične bolesti, zatim zbog učenja, problema mentalnog zdravlja, problema reproduktivnog zdravlja te rizičnog ponašanja. Kod srednjoškolaca su osim kroničnih bolesti češće zastupljeni problemi i zahtjevi za savjetom zbog problema učenja, reproduktivnog zdravlja i spolno prenosivih infekcija, mentalnog zdravlja te rizičnog ponašanja. Slično je i sa studentskom populacijom.

Za potrebe ove studije izdvojena su tri motiva za posjet savjetovaništima: problemi s učenjem, rizično ponašanje i mentalno zdravlje. Pretpostavka je da vršnjačko nasilje utječe na ova tri segmenta zdravlja mladih.

Tablica 4: Broj posjeta savjetovaništima učenika osnovnih i srednjih škola, studenata i njihovih obitelji

	Razlog posjeta	2014./15.	2015./16.	2016./17.	2017./18.	2018./19.	2019./20.
Osnovna škola	Problemi s učenjem	2.079	3.203	3.090	2.706	2.291	1.927
	Rizično ponašanje	386	389	332	248	264	176
	Mentalno zdravlje	1.200	1.492	1.532	1.334	1.219	1.208
Srednja škola	Problemi s učenjem	789	599	563	472	448	369
	Rizično ponašanje	241	286	300	209	183	137
	Mentalno zdravlje	709	672	664	670	718	1082
Studenti	Problemi s učenjem	118	136	82	80	79	91
	Rizično ponašanje	63	54	117	174	115	70
	Mentalno zdravlje	415	700	569	499	551	443
Ukupno	Problemi s učenjem	2.986	3.938	3.735	3.258	2.818	2.387
	Rizično ponašanje	690	729	749	631	562	383
	Mentalno zdravlje	2.324	2.864	2.765	2.503	2.488	2.733
Sveukupno		6.000	7.531	7.249	6.392	5.868	5.503

Izvor: Hrvatski zavod za javno zdravstvo – Hrvatsko zdravstveno-statistički ljetopisi (odgovarajuće godine od 2015. do 2020. godine)

Najveći broj posjeta savjetovaništima (zbog promatrana tri razloga) bio je u akademskoj godini 2015./2016. kada je ostvareno 7.531 posjet. Svaka slijedeća godina ostvarivala je manji broj posjeta tako da je u akademskoj godini 2019./2020. ostvareno 5.503 posjeta.

Tablica 5: Doktori medicine u službama školske medicine u zavodima za javno zdravstvo, broj djece u osnovnim i srednjim školama, broj djece po timu u 2020. godini

Opis	Vrijednost
Broj djece šk. god. 2019./2020.	572.810
Osnovna škola	314.148
Srednja škola	146.277
Studenti	112.385
Broj liječničkih timova	170
Broj djece po timu	3.369

Izvor: Hrvatski zavod za javno zdravstvo – Hrvatsko zdravstveno-statistički ljetopisi 2020.

Prosječna udaljenost od bolnice u Hrvatskoj iznosi oko 51 km.³

Tablica 6: Izvadak iz cjenika zdravstvenih usluga

Opis postupka/usluge	Cijena u HRK
Specijalistički pregled	220,00
Kontrolni specijalistički pregled	150,00
Konzultacija	100,00

Izvor: Hrvatska liječnička komora

³ Plan zdravstvene zaštite Republike Hrvatske - narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_02_19_479.html

7. Analiza

7.1. Istraživanja o vršnjačkom nasilju provedena u Hrvatskoj

Vršnjačko nasilje je isticanje moći agresijom. Definira se kao negativna verbalna ili tjelesna akcija koja ima neprijateljske namjere, uznemiruje žrtvu, ponavlja se tijekom vremena, a zasniva se na nesrazmjeru moći. Vršnjačkim se nasiljem smatra ako učeniku drugi učenik ili grupa učenika govori ili čini loše ili neugodne stvari. Zlostavljanjem se može smatrati i ako se učenika opetovano zadirkuje na način koji mu je neugodan ili ako ga se namjerno izostavlja iz aktivnosti. Ponavljanjem zlostavljanja nasilnici povećavaju svoju moć, a žrtve svoju gube.

Tablica 7: Udio djece u četiri kategorije uključenosti u vršnjačko nasilje u Republici Hrvatskoj⁴

Status	Učestalost	Udio (%)
Neuključeni	2.225	64,12
Žrtve	513	14,78
Počinitelji	217	6,25
Počinitelji-žrtve	515	14,84
Ukupno	3.470	100,00

Izvor: Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska-Nika Sušac, Marina Ajduković, Ivan Rimac: „Učestalost vršnjačkog nasilja s obzirom na obilježja adolescenata i doživljeno nasilje u obitelji“

Najveći dio djece nije uključen u vršnjačko nasilje (64%). Pokazalo se da djece koja samo čine vršnjačko nasilje, ali ga i ne doživljavaju ima najmanje u uzorku (6%).

Rezultati istraživanja o iskustvima mladih na Internetu u Republici Hrvatskoj koje je provedeno online anketiranjem u svibnju 2021. godine od strane agencije HENDAL pokazali su slične vrijednosti.

Tablica 8: Iskustva mladih sa nasiljem na internetu

	Osobno iskustvo	Frekvencija	Udio (%)
1.	Osobno doživjelo cyberbulling	55	30,6
1.1.	Više puta	24	13,3
1.2.	Jednom	31	17,2
2.	Nije doživjelo cyberbulling	125	69,4
	Ukupno (1. + 2.)	180	100,0

Izvor: LET Udruga za unapređenje kvalitete življenja ; HENDAL

Iskustvo doživljenog nasilja najčešće je bilo od nekog u neposrednoj blizini, od učenika iz razreda (60%), iz drugog razreda u istoj školi (31%). Prema razini bliskosti, 44% mladih nasilje je doživjelo od njima bliskih prijatelja, a 38% od poznate osobe s kojom nisu u bliskom odnosu.

⁴ Istraživanje je provedeno kao dio međunarodnog istraživačkog projekta "BECAN - Epidemiološko istraživanje zlostavljanja i zanemarivanja djece" od veljače do svibnja 2011. godine, pri čemu su podaci o vršnjačkom nasilju prikupljeni samo u Hrvatskoj i predstavljaju dodatni nacionalni doprinos problematizaciji nasilja nad i među djecom.

Tablica 9: Iskustva počinjenja nasilja putem interneta

	Aktivnost	Frekvencija	Udio (%)
1.	Sudjelovalo u nasilju putem interneta	14	7,8
2.	Nije sudjelovalo u nasilju putem interneta	166	92,2
	Ukupno (1. + 2.)	180	100,0

Izvor: LET Udruga za unapređenje kvalitete življenja ; HENDAL

Od 14-ero mladih koji imaju takvo iskustvo, razloge podjednako nalaze u zabavi, osveti i vršnjačkom utjecaju. Razloge izloženosti nasilju mladi atribuiraju zabavi drugih (i to njih 40 ili 73% onih koji su imali iskustvo nasilja). U 16% navodi se osveta kao razlog, a u 11% povodjenje za vršnjačkim pritiskom. 7 od 55 mladih ne zna koji je razlog. I ovaj podatak je zastrašujući jer ako je zabava dominantan motiv činjenja nasilja, to nam ukazuje da mladi ljudi duboko nisu svjesni svojih postupaka ili nemaju dostatnu razinu emocionalne i socijalne osjetljivosti.

U istraživanju se 14 osoba izjasnilo kao nasilnik a 55 osoba kao žrtva iz čega proizlazi da u prosjeku 1 nasilnik zlostavlja 4 osobe (3,93).

Tablica 10: Gdje bi mlada osoba da je žrtva nasilja na Internetu potražila pomoć

	Izvori podrške	Frekvencija	Udio (%)
1.	Roditeljima	124	68,9
2.	Prijateljima	119	66,1
3.	Nastavnik/profesor/stručna osoba	44	24,4
4.	Policija	78	43,3
5.	Nikom	11	6,1

Izvor: LET Udruga za unapređenje kvalitete življenja ; HENDAL

Na pitanje gdje bi mlada osoba da je ona osobno žrtva nasilja na Internetu potražila pomoć, rijetko su označeni formalni izvori podrške, a puno češće neformalni. Policiji i pravnim organima kao formalnim izvorima podrške bi se obratili stariji ispitanici. S tim u vezi obraćanju policiji su skloniji mladi na fakultetu (njih 53%), dok bi to učinilo 26% gimnazijalaca i 33% mladih u srednjoj strukovnoj školi ($\chi^2 = 8,993$, $df=2$, $p=0,011$).

7.2. Pretpostavke

Hipotezu u istraživanju je da broj prijavljenog vršnjačkog nasilja uvjetuje manji broj pregleda kod liječnika provjerit će se modelima linearne regresije i korelacije ranga.

Tablica 11: Broj prijavljenih slučajeva vršnjačkog nasilja i broj posjeta savjetovališta učenika i studenata (apsolutne i rangirane vrijednosti)

Kronološka godina	Broj prijavljenog zlostavljanja	Broj liječničkih pregleda	Akademska godina	Rang		Razlika ranga (5 -6)
				kolona 2	Kolona 3	
				Silazno	Uzlazno	
1	2	3	4	5	6	7
2015.	127	7.531	2015./16	5	5	0
2016.	144	7.249	2016./17.	4	4	0
2017.	204	6.392	2017./18.	3	3	0
2018.	247	5.868	2018./19.	2	2	0
2019.	250	5.503	2019./20.	1	1	0

Izvor: RH - MINISTARSTVO ZA DEMOGRAFIJU, OBITELJ, MLADE I SOCIJALNU POLITIKU: Godišnja statistička izvješća o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoj; Hrvatski zavod za javno zdravstvo – Hrvatsko zdravstveno-statistički ljetopisi (odgovarajuće godine od 2015. do 2020. godine); Izračun autor

Kako je uzorak premalen statistička značajnost izračunata je pomoću Spearmanov-og koeficijenta korelacije ranga oblika:

$$g = 1 - \frac{6 * \sum_1^n d_i^2}{n^3 - n}$$

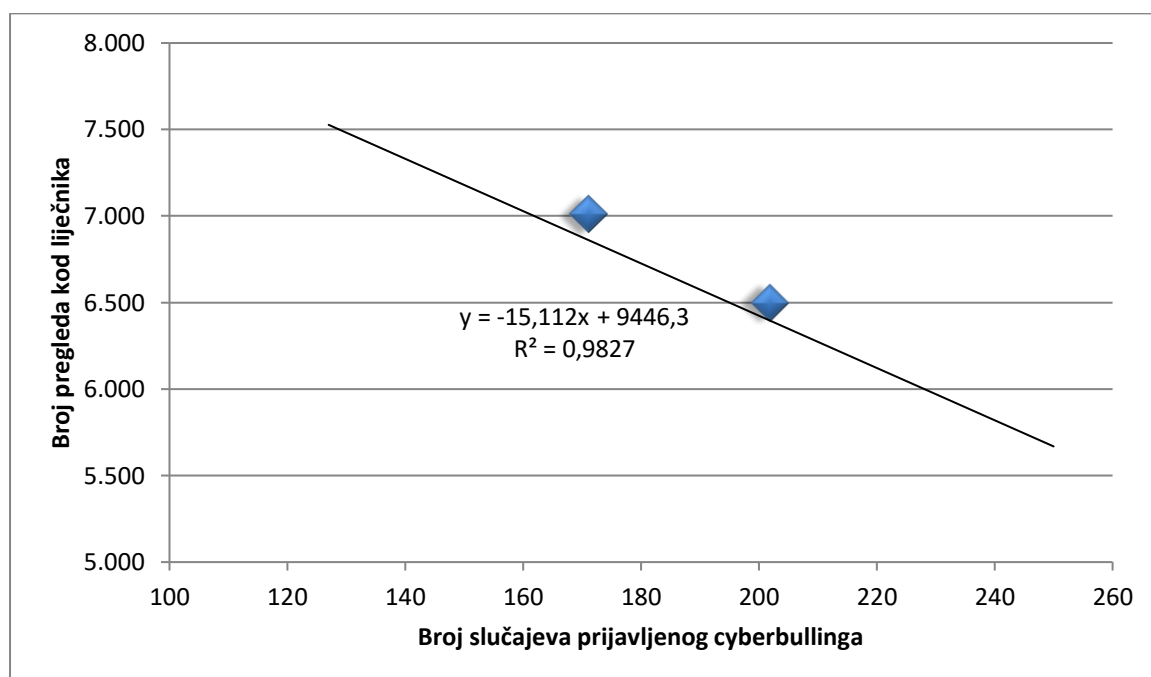
Vrijednost koeficijenta se kreće u rasponu od 0 do 1 (0 ne postoji veza; 1 postoji veza). Kako se broj prijavljenih zlostavljanja poslagan silazno poklapa sa brojem liječničkih pregleda uzlazno u cijelosti korelacija ranga iznosi 1.

Formula za izračun kritične točke glasi:

$$t_{kp} = t_{(\alpha;k)} \sqrt{\frac{1 - g^2}{n - 2}}$$

Kako vrijednost korelacije ranga iznosi 1, vrijednost brojnika pod korijenom iznosi nula, te je kritična točka ima vrijednost 0 (ne ovisi o veličini uzorka). Samim tim izračunata vrijednost korelacije ranga (1) znatno je veća od kritične vrijednosti (0) što pretpostavlja postojanje veze između promatranih pojava.

Slika 7: Veza između prijavljenih slučajeva zlostavljanja i liječničkih pregleda

Tablica 12: Rezultati analize utjecaja broja prijavljenog vršnjačkog nasilja na broj pregleda od strane liječnika

Varijable	Koeficijent	Greška	p -vrijednost
Sjecište	9.446,29	232,75	0,0000
b uz broj prijavljenog nasilja	-15,11	1,16	0,0010
POKAZATELJ			VRIJEDNOST
Broj promatranja			5
Koeficijent korelacije			0,99
Koeficijent determinacije			0,98
Podešeni koeficijent determinacije			0,98
Greška procjene			132,20
F vrijednost (ANOVA)			170,30
Značajnost od F (ANOVA)			0,0010

Sa 95% sigurnosti možemo reći da 1 prijavljeni slučaj vršnjačkog nasilja smanjuje broj pregleda kod liječnika u rasponu od 11,4 do 18,8.

U daljem radu koristi će se konzervativna niža vrijednost (11,4). Kako jedan zlostavljač zlostavlja 4 osobe, proizlazi da jedna zlostavljana osoba u prosjeku posjeti tijekom godine 2,9 puta liječnika zbog zlostavljanja.

7.3. Procjena prevalencije cybercida mladih u Hrvatskoj

Počinjani suicidi jedan su od vodećih uzroka smrti od ozljeda u Hrvatskoj. Tijekom godina bilježe se oscilacije u broju počinjenih suicida, kao i u njihovu broju prema broju stanovnika (stopa/100.000). Hrvatska se s godišnjom stopom samoubojstava iznad 20 ubraja u zemlje s visokim rizikom od suicida.

Tablica 13: Procjena broja stanovnika dobi od 0 do 25 godina u Hrvatskoj sredinom godine

Dob	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
0 – 4	201,9	196,2	190,6	186,3	183,4	181,5
5 – 9	210,2	209,4	208,1	204,4	199,9	194
10 – 14	203,9	201,8	199,1	199,9	201,4	201,7
15 – 19	239,4	230,8	218,9	208,6	201,1	197,8
20 – 24	244,5	242,5	242,1	240,8	239,3	236
25 – 29	262,1	257,3	248,1	241,4	238,3	237,6
Ukupno 0-24	1.099,9	1.080,7	1.058,8	1.040,0	1.025,1	1.011,0
Procjena 0-25	1.165,4	1.145,0	1.120,8	1.100,4	1.084,7	1.070,4

Izvor: DZS; izračun autor

Tablica 14: Broj samoubojstava mladih u Hrvatskoj

Dob	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
0-14	1	0	1	3	2	2
15-18	3	8	3	7	4	8
19-25	37	30	29	38	24	36
Ukupno	41	38	33	48	30	46

Izvor: MUP-RH Statistički pregled 2016., 2018. i 2020. godine

Na temelju prethodne dvije tablice izračunata je prevalencija samoubojstava kod mladih stanovnika Hrvatske u razdoblju od 2015. do 2020. godine.

Tablica 15: Prevalencija samoubojstava kod mladih u dobi od 0 do 25 godina

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Samoubojstva	41	38	33	48	30	46
Broj osoba	1.165.425	1.145.025	1.120.825	1.100.350	1.084.675	1.070.400
Stopa (na 100.000)	3,52	3,32	2,94	4,36	2,77	4,30

U promatranom razdoblju Hrvatska je u prosjeku imala oko 1.114.450 stanovnika mladih od 26 godina. U promatranom razdoblju u prosjeku je samoubojstvo izvršilo 39 mladih osoba što predstavlja stopu prevalencije od 3,5 na 100.000 osoba.

U istraživanju Cyberbullicid – odnos između cyberbullyinga i samoubojstva među mladima objavljeni su podaci da su žrtve cyberbullyinga bile 1,9 puta vjerojatnije, a da su počinitelji cyberbullyinga imali 1,5 puta veću vjerojatnost pokušaja samoubojstva od onih koji nisu bili žrtve ili počinitelji cyberbullyinga.⁵

Primjenom stope prevalencije suicida kod mladih iz razdoblja 2015. – 2020. godine u Republici Hrvatskoj i podataka iz istraživanja o vjerojatnosti suicida žrtava internetskog nasilja kod mladih izračunata je procjena stope prevalencije suicida kod žrtava cyberbullyinga.

Tablica 16: Procjena stopa prevalencije suicida prema statusu doživljavanja cyberbullyinga

Status	Udio	Prevalencija	Omjer
Neuključeni	64,12	2,80	1,00
Žrtve	14,78	5,32	1,90
Počinitelji	6,25	4,76	1,70
Počinitelji-žrtve	14,84	4,20	1,50
Ukupno	100,00	3,50	1,25

Ako pretpostavimo da je prosječna stopa prevalencije suicida kod mladih 3,5 na 100.000 osoba onda proizlazi da bi stopa suicida osoba koje su bile žrtve cyberbullyinga oko 5,32 na 100.000 osoba.

7.4. Monetizacija slobodnog vremena

Izgubljeni neplaćeni rad i slobodno vrijeme pacijenta zbog lošeg zdravlja često nisu uključeni u ekonomske procjene, čak ni one koje imaju društvenu korist. Studija „Vrijeme je novac: istraživanje vrijednosti slobodnog vremena i neplaćenog rada“ istraživala je vrijednosti neplaćenog rada i slobodnog vremena kako bi omogućili uključivanje pacijentovog vremena u ekonomske procjene.

Podaci su skupljeni internetskom anketom reprezentativnim uzorkom osoba starijih od 18 godina u Nizozemskoj u siječnju 2014. godine. Veličina uzorka bila je 316 osoba.

Izračunate su dvije vrijednosti:

1. spremnost za prihvaćanje WTA i
2. spremnost za plaćanje WTP

Prosječna WTA vrijednost za neplaćeni rad bila je 15,83 €, a prosječna WTA vrijednost za slobodno vrijeme 15,86 €. Srednja vrijednost WTP za slobodno vrijeme bila je 9,37 € a za neplaćeni rad 9,56 €. ⁶

⁵ <https://cyberbullying.org/cyberbullicide>

⁶ www.elsevier.com/locate/jval - Time Is Money: Investigating the Value of Leisure Time and Unpaid Work - Kaya Verbooy, MSc, Renske Hoefman, PhD, Job van Exel, Werner Brouwer

7.5. Vremenski horizont

Pod vremenski horizontom podrazumijevamo maksimalni broj godina za koje su dane prognoze. Predviđanja vezana uz trend projekta trebala bi biti izražena za razdoblje koje je primjereno njegovom ekonomskom vijeku trajanja i dovoljno da obuhvati njegove vjerojatne srednjoročne odnosno dugoročne učinke.

Vremenski horizont mora biti u skladu s ekonomskim vijekom trajanja glavne imovine.

Godišnje stope amortizacije utvrđuju se prema amortizacijskom vijeku za pojedine skupine dugotrajne imovine, a to su stvari i prava čiji je pojedinačni trošak nabave veći od zakonom utvrđenog iznosa od 3.500,00 kuna i kojima je vijek trajanja duži od godine dana.

Tablica 17: Godišnje amortizacijske stope za pojedine skupine dugotrajne imovine prema amortizacijskom vijeku za svrhe oporezivanja

Skupina dugotrajne imovine	Amortizacijski vijek trajanja	Godišnja amortizacija u %
Nematerijalna imovina - patenti, licencije, koncesije, izdaci za razvoj, zaštitni znak, know-how i ostala slična prava - izvršni software (npr. poslovni software, MS Office i sl.) - najam kao pravo dugoročnog korištenja	4	25%

Izvor: RRiF

Software prema namjeni može se podijeliti na:

1. **SISTEMSKI / OPERATIVNI SOFTWARE** – pokreće računalo (može biti operativni sustav, driveri, server, razni alati i dr.). Operativni sustav upravlja cjelokupnim računalom, podacima, procesima itd. Najpoznatiji operativni sustav su Microsoft Windows, Linux i Mac OS X.
2. **IZVRŠNI SOFTWARE** – aplikativni ili namjenski softver koji korisniku omogućuje da obavlja određene zadatke. To može biti poslovni softver, edukacijski softver, baza podataka, office-paketi i sl.
3. **PROGRAMSKI SOFTWARE** – on je obično alat koji programeru pomaže da obavi određeni zadatak rabeći neki programski jezik. To može biti uređivač teksta, kompajler, interpreter, linker, debugger itd. Programski softver je u pravilu nematerijalna imovina.

U ovoj studiji projekt se analizira kroz vremensko razdoblje od četiri godine.

7.6. Diskontna stopa

Sadašnja vrijednost, koja se često naziva diskontirana vrijednost, je financijska formula koja izračunava kolika je vrijednost određenog iznosa novca koji će biti primljen u budućnosti, sveden na sadašnju vrijednost tog iznosa. Drugim riječima, izračunava iznos novca koji se danas mora uložiti kako bi se izjednačila isplata ili iznos novca koji je primljen u budućnosti.

Ovaj koncept temelji se na principu vremenske vrijednosti novca koji diktira da 1 kuna danas vrijedi više od 1 kune sutra. Današnji novac uvijek vrijedi više nego sutra zbog tri glavna razloga: kamata, inflacije i oportunitetnih troškova.

Socijalna diskontna stopa je stopa koja se koristi za izračunavanje vrijednosti sredstava utrošenih na socijalne projekte. Može se koristiti u procjeni vrijednosti stvaranja sustava autocesta, škola ili provođenja zaštita okoliša.

Države članice mogu procijeniti vlastite socijalne diskontne stope specifične za zemlju prema formuli predstavljenoj u Prilogu II CBA-a vodiča za razdoblje 2014.2020. ($SRTP = p + e \times g$, gdje je p čista vremenska preferencija, e je elastičnost granične korisnosti potrošnje (tj. postotna promjena granične korisnosti pojedinca koja odgovara svakoj promjeni postotka u potrošnji), a g je očekivana stopa rasta potrošnje po stanovniku.)

Za primjer su dane empirijske procjene socijalnih diskontnih stopa 20 europskih zemalja koji mogu biti korisni kao referenca. Socijalne diskontne stope kretale su se u rasponu od 8,13% za Estoniju do 0,8% za Italiju (izračunate prema SRTP-metodi), s prosjekom za Europsku uniju od 3,6% i medijanom od 2,8%.

Radi pojednostavljenja, u nedostatku nacionalnih vrijednosti, može se koristiti socijalna diskontna stopa od 3 % kao referentna točka za projekte koje financira EU u 2021–2027.⁷

⁷ European commission: Economic Appraisal Vademecum 2021-2027 - General Principles and Sector Applications

7.7. Projekcija vrijednosti statističkog života (VSL)

Kao temeljni koncept za procjenu vrijednosti života se koristi VSL (value of a statistical life) koji nije pojam cijene života nego spremnost društvu da investira u prevenciji prijevremenog mortaliteta. Vrijednost života je ekonomska vrijednost koja se koristi za kvantificiranje koristi od izbjegnutih smrtnih slučajeva. Također se naziva troškovima života, vrijednošću sprječavanja smrtnog ishoda (VPF) i impliciranim troškovima sprječavanja smrtnog ishoda (ICAF). U društvenim i političkim znanostima to je granični trošak prevencije smrti u određenim okolnostima.

Vrijednosti se ne odnose na pojedinca nego statistički model. VSL je osnovna metoda s dokumentiranom procjenom spremnosti društva za plaćanje (WTP), dok se kao alternativan pristup uzima metoda "ljudskog kapitala".

Osnovna ideja metode „ljudskog kapitala“ je da pojedinac vrijedi za društvo onoliko koliko bi proizveo za svoga života. Definicija VSL-a u ovoj postavci postaje diskontirani zbroj budućih (graničnih) doprinosa pojedinca društvenom proizvodu, kome odgovara dohodak od rada, pod uvjetom da je plaća jednaka vrijednosnom graničnom proizvodu. Drugim riječima, (granična) vrijednost neke osobe pretpostavlja se da je jednaka bruto trošku rada.

Dokazi iz literature pokazuju da odrasla osoba u prosjeku provede 40 godina u radu. Za dohodak od rada može se uzeti prosječna bruto plaća kao referentna. Također, pretpostavlja se da je prosječna bruto plaće na tržištu rada jednaka graničnoj vrijednosti produktivnosti. Međutim, to nije slučaj kada postoje poremećaji na tržištu. Dakle, u situacijama velike nezaposlenosti predlaže se da se prosječna bruto plaća korigira prema modelu plaći u sjeni.⁸

Tablica 18: Izračun Vrijednosti statističkog života (VSL)

	Opis	Vrijednost	Izvor	Izračun
1.	Prosječna mjesečna bruto plaća u gospodarstvu RH za siječanj 2022.; HRK	9.982	DZS	
2.	Stopa registrirane nezaposlenosti, %; prosinac 2021.	7,3	DZS	
3.	Ukupni mjesečni trošak rada (HRK)	10.711		1.x (1+2./100)
4.	Godišnji trošak rada	128.528		3. x 12 mj.
5.	Društvena diskontna stopa; %	3	EK	
6.	Godine rada	40	EK	
7.	Vrijednost statističkog života VSL; HRK	2.970.901		PV(5.;6.;4.)

Napomena: DZS = Državni zavod za statistiku; EK = Ekonomska komisija; VSL = Vrijednost statističkog života

⁸ Vodič kroz analizu troškova i koristi investicijskih projekata; Alat za ekonomsku procjenu kohezijske politike 2014, -2020.;

8. Monetarizacija vršnjačkog nasilja

Tablica 19: Procjena izbjegnutih troškova nastalih vršnjačkim nasiljem djelovanjem projekta

	Opis	Podatak	Izvor	Izračun
1.	Broj prijava na "Hotline" 2020.	480	CNZD	
2.	Broj prijava na "Hotline" 2021.	150	CNZD	
3.	Prosjeak prijava	315		(1. + 2.)/2
4.	Broj žrtava	55	HENDAL	
5.	Počinitelji	14	HENDAL	
6.	Broj žrtava po počinitelju (omjer)	3,93		4./5.
7.	Izbjegnete žrtve nasilja prijavom	1.238		3. x 6.
8.	Specijalistički pregled (HRK)	220	HLK	
9.	Dva kontrolna pregleda(HRK)	300	HLK	
10.	Trošak zdravstva (HRK)	643.500		7. x (8.+9.)
11.	Utrošeno vrijeme roditelja u pratnji (h)*	2	Autor	
12.	WTP slobodnog vremena (HRK/h)	72	ELSEVIER	
13.	Trošak roditelja/odgajatelja u pratnji	178.200		7. x (11.+12.)
14.	Broj poziva na "Helpline"2020.	96	CNZD	
15.	Broj poziva na "Helpline"2021.	158	CNZD	
16.	Prosjeak poziva	127		(14. + 15.)/2
17.	Savjetovanje (HRK)	100		
18.	Troškovi savjetovanja	12.700		16. x 17.
19.	Prvalencija samoubojstava žrtve (°/100.000)	5,32	Autor	
20.	Broj spašenih života	0,065835		7 X 19/100.000
21.	Prosječna vrijednost VSL (HRK)	2.970.901	HEAT	
22.	Vrijednost spašenih života	195.589		20 X 21
23.	Ukupna ušteda izbjegnutog nasilja (HRK)	1.029.989		10.+13.+18.+22.

Napomena:

*) Vrijem odlaska s posla po dijete, odlazak do liječnika i povratak kuće te na posao. Vrijeme provedeno u čekaonici i sam pregled)

HLK Hrvatska liječnička komora

CNZD Centar za nestalu i zlostavljanu djecu

WTP Spremnost za plaćanje

VSL Prosječna vrijednost statističkog života

Na godišnjem nivou projekt ostvari koristi za društvo u visini od oko milijun kuna. Procjena je rađena konzervativno jer su iz projekcije isključeni troškovi nastavnika i policije koji se zasigurno javljaju prilikom prijave zlostavljanja. Kod procjene troškova roditelja u proračun se ušlo samo sa jednom osobom. U procjeni prosječne vrijednosti statističkog života korištena je metoda koja daje nižu vrijednost. Na temelju navedenog projekt sigurno ostvaruje i veću ekonomsku korist na nivou godine.

9. Analiza troškova i koristi projekta

Tablica 20: Projekcija analize troškova i koristi projekta

Godina	Trošak projekta	Društvene koristi	Razlika
1.	2.448.560	0	-2.448.560
2.	0	1.029.989	1.029.989
3.	0	1.029.989	1.029.989
4.	0	1.029.989	1.029.989
5.	0	1.029.989	1.029.989
Ukupno	2.448.560	4.119.957	1.671.397
Neto sadašnja vrijednost	2.377.243	3.717.060	1.339.817
Omjer			1,56

Napomena: Pri izračunu neto sadašnje vrijednosti korištena socijalna diskontna stopa od 3%.

U razdoblju od 4 godine projekt će akumulirati oko 4 milijuna kuna društvenih koristi. Kako je ulaganje oko 2,5 milijuna kuna neto dobit projekta je 1,7 milijuna kuna. Diskontirana neto sadašnja vrijednost projekta iznosi oko 1,3 milijuna kuna a omjer iznosi 1,56. Što znači da je projekt na 1 uloženu kunu društvu donosi 1,56 kuna društvenih koristi.

10. Zaključak

Zlostavljanje uzrokuje značajne patnje kod mladih. U proteklim desetljećima uočena je važnost programa za prevenciju zlostavljanja pa su isti implementirani u mnogobrojnim školama. Međutim, vrlo je malo programa za prevenciju zlostavljanja testiralo svoju učinkovitost.

U ovoj studiji procijenili smo isplativost ovog projekta na elektroničko zlostavljanje mladih u osnovnim i srednjim školama te na fakultetima na teritoriji Republike Hrvatske.

Izračunati povrat na investiciju (ROI) vezan uz ovaj projekt iznosi 1,56 i u potpunosti se poklapa sa prezentiranim povratima iz istraživanja provedenih u drugim zemljama koji iznose 1,56 i 1,58.

Sva tri povrata u sebi sadrže samo kratkoročne koristi, dodavanjem dugoročnih koristi povrati se višestruko povećavaju.